

Államvédelmi tisztek és diplomaták a bécsi követségen a forradalom napjaiban ^[1]

Puja Frigyes feljegyzése

„Az ellenforradalom napjaiban ráadásul a követségen is akadtak problémák, ott sem volt minden rendben. Mint ahogyan minden magyar szervezet, ez is kettészakadt; Nagy Imre politikájának a hívei, az újsütetű „forradalmárok” sötét játékba kezdtek, felvették a kapcsolatot a reakciós magyar emigrációval. Céljuk az volt, hogy a követséget az ellenforradalom oldalára vonják. Sze-rencsére nem voltam egyedül abban a harcban, amelyet ez ellen a törekvés ellen kellett folytatni.”

Az 1956 októberi-novemberi forradalmi események hullámai rövid idő alatt elérték a magyar külképviseleteket, ám a kapcsolattartás a külügyminisztériummal komoly technikai akadályokba ütközött, így jobb híján a kivárás volt számukra az irányadó. A szovjet blokk országában lévő nagykövetségek kénytelen-kelletlen alkalmazkodtak a helyi viszonyokhoz, tájékozódásuk alapját a Moszkvából és a helyi külügyminisztériumokból érkező hírek képezték. A nyugat-európai fővárosokban az 1948 után pártkáderekből és az államvédelmi hatóság munkatársaiból toborzott, gyorstalpaló módszerekkel felkészített „diplomáták” viszont riadtan hallgatták a hazulról érkező híreket. Egyes követségeken, így Stockholmban történtek kísérletek a forradalmi bizottságok megalakítására, ahol rendhagyó módon az egykori illegális kommunista Hajdú József volt ennek a kezdeményezője.

Ausztria 1955 tavaszától, az osztrák államszerződés aláírásától a magyar külpolitikai nyitás meghatározó színtere lett. Miután 1954 júliusában helyreállt a normális, követségi szintű diplomáciai kapcsolat, rohamléptekkel követték egymást a kapcsolatok fejlesztését szorgalmazó magyarországi kezdeményezések. Ezek sorába tartozott *Puja Frigyes* korábbi pártfunkcionárius kinevezése a bécsi követi posztra. Puja, aki mindössze egy évet töltött külgügyi szolgálatban a stockholmi követség vezetőjeként, 1955 április/májusban néhány hét alatt került át a skandináv fővárosból a bécsi Bankgassei rezidenciára.

A követség, melynek vezetését átvette, itt is elsősorban olyan „diplomátákból” állt, akiket az Államvédelmi Hatóság hírszerzési főosztálya, vagy a katonai hírszerzés küldött az osztrák fővárosba, ahol a katonai és a „civil” rezidentúra már 1950 végén létrejött. Ettől az időtől követi rangú ügyvivőként *Mátrai Tamás* volt államvédelmi ezredes irányította a képviseletet is. A követség „erős embere” hosszú éveken át kétségkívül *Ötvös Alajos* attasé, majd követség titkár volt, aki a katonai hírszerzés rezidenseként 1951 januárjában érkezett Bécsbe. Puja érkezése előtt több ízben ellátta az ideiglenes ügyvivői feladatokat is.

Míg a katonai vonal működéséről jelen pillanatban nincsenek ismereteink, az ÁVH embereinek tevékenysége jól megismerhető abból a jelentésből, amelyet 1956. augusztusában a Belügyminisztérium államvédelmi kollégiuma elé terjesztettek. Az összefoglaló szerint a kirendeltség több irányú feladatot látott el, miután működése (legalábbis elméletben) kiterjedt az ausztriai magyar emigrációra, az osztrák kormányzati szervekre és a szocialista pártra (!), a különböző műszaki tudományos intézményekre vonatkozó információk gyűjtésére, valamint a Bécsben működő nyugati hírszerző szervek munkájának nyomon követésére. Mindezen felül foglalkozniuk kellett a Nyugat-Németországba irányuló hírszerzéssel is. Így nem volt véletlen, hogy a követség diplomatái közül hét fő tartozott az ÁVH rezidentúrájához, nem szólván a katonai vonalról. Igaz, mint a beszámoló megállapította, a németül gyengén tudó, kapcsolatokkal nem rendelkező belügyesek információkhoz vajmi gyéren jutottak. Érdemi diplomáciai munkát a követ mellett viszont jószerével legfeljebb egy-két ember végzett, pedig Puja komoly erőfeszítéseket tett a kapcsolatok kiszélesítésére és élénkítésére nem csak Bécsben, hanem Burgenlandban és Alsó-Ausztriában is.

Amikor a magyar forradalom híre eljutott Bécsbe, a követség felbolydult. A belügyi és katonai hírszerzők, kémelhárítók - miközben a szovjet nagykövetségnél is próbáltak védelmet keresni - villámgyorsan az új *Nagy Imre* vezette kormány híveinek vallották magukat. **(Lásd a dokumentumot!)** Puja Frigyes ebben a helyzetben értetlenül szemlélte az eseményeket, elvű kommunistiként azonban kitartott a „rég rendszer” mellett, a helyén maradt még akkor is, amikor a magyar emigránsok utcai tüntetést szerveztek a követség épületénél, majd a forradalmárok képviselői megjelentek az épületben is. Éppen a helyén maradás miatt érthették őt vádák a forradalmat követően. „A Külügyminisztérium vezetői nem sokat törődtek velünk, nem kaptunk útmutatást arra, hogy mit tegyünk. Nem estünk kétségbe, tettük a magunk dolgát.” - írta 1988-ban megjelent emlékirataiban. Nem volt véletlen, hogy a forradalom leverését követően írásba foglalta a követségen történeteket a külügy számára, magyarzván saját magatartását, rögzítvén a „diplomata” államvédelmi tisztek tevékenységét. Arról, hogy mi lett jelentése sorsa, nem tudunk semmit. Erre legfeljebb a BM és a HM személyi dokumentumai vetnének némi fényt, ha kiderülne, mi lett a Bécsben működő tisztek sorsa, hogyan alakult életpályájuk. Puja és közvetlen munkatársai (*Bárány Vencel, Beck István, Rác Lajos*) a következő hónapokban, években továbbra is a követségen dolgoztak. Puja Frigyes pályája folyamatosan ívelt felfelé: 1959-től miniszterhelyettesként, majd az MSZMP Külügyi osztályának vezetőjeként, végül a külügyminiszter első helyetteseként, miniszterként dolgozott majd 30 éven át.

Feljegyzésével ellentétben emlékirataiban nem emlegette, hogy kikkel került szembe 1956 október-novemberében. Általánosan fogalmazott.

„Az ellenforradalom napjaiban ráadásul a követségen is akadtak problémák, ott sem volt minden rendben. Mint ahogyan minden magyar szervezet, ez is kettészakadt; Nagy Imre politikájának a hívei, az újsütetű „forradalmárok” sötét játékba kezdtek, felvették a kapcsolatot a reakciós magyar emigrációval. Céljuk az volt, hogy a követséget az ellenforradalom oldalára vonják. Szerencsére nem voltam egyedül abban a harcban, amelyet ez ellen a törekvés ellen kellett folytatni.”

1

Címkék:

[Puja Frigyes](#) ^[2]

[Államvédelmi Hatóság](#) ^[3]

[ÁVH](#) ^[4]

[Bankgasse](#) ^[5]

Kiadás: 9. évfolyam (2009) 3. szám

Forrás webcím: https://www.archivnet.hu/politika/allamvedelmi_tisztek_es_diplomatak_a_becsi_kovetsegen_a_forradalom_napjaiban.html

Hivatkozások

[1] https://www.archivnet.hu/politika/allamvedelmi_tisztek_es_diplomatak_a_becsi_kovetsegen_a_forradalom_napjaiban.html

[2] <https://www.archivnet.hu/cimkek/puja-frigyes>

[3] <https://www.archivnet.hu/cimkek/allamvedelmi-hatosag>

[4] <https://www.archivnet.hu/cimkek/avh>

[5] <https://www.archivnet.hu/cimkek/bankgasse>